BATILI MÜTTEFİKLERİNİN TÜRKİYE'YE BAKIŞI NESNEL VE DENGELİ MİDİR?

AVİM

Giriş

Uluslararası kamuoyunda ülkemize yönelik eleştiriler son dönemde artış göstermektedir. Bu eleştirilerin odak noktasını Türkiyenin Batı ile ilişkileri oluşturmaktadır. Yöneltilen suçlamaların tek taraflı bir bakış açısına dayanılarak yapıldığı ve peşin hükümler sonucunda oluşturulduğu gözlenmektedir.

Bu durumun güncel örneklerinden birini de *The German Marshall Fund of the United States* adlı düşünce kuruluşunun Başkan Yardımcısı olan Ian Lesserin U.S Turkish Relations in a Time of Shocks[1] başlıklı yazısındaki ifadeler teşkil etmektedir. Yazının dikkati çeken hususu Türkiye aleyhtarı görüşlerin ve suçlamaların sistematik biçimde tekrar edilmesi dolayısıyla bir prototip oluşturmasıdır.

Uluslararası kamuoyunda Batı ile ilişkiler bağlamında artan bu Türkiye karşıtlığının geniş bir şekilde değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu yazıdan hareketle, başlıklar altında Batıda hâkim olan tek taraflı görüşler ele alınmaktadır. AVİM, ileri sürülen bu iddiaların nesnellikten uzak olduğunu ve madalyonun bir de öteki yüzünün bulunduğunu vurgulamayı görev addetmektedir.

Artan Gerilim ve Azalan Güven Ortamı

Türkiye ile başta ABD olmak üzere Batı arasında son dönemde birçok konuda fikir ayrılığı bulunduğu açıktır. Bunlar zaman zaman taraflar arasında ciddi gerilimler yaratmaktadır. Bu hususların net bir şekilde ortaya konulması, zor zamanlarda da diyalogun sürdürülmesi, çözüm çabaları açısından önem arz etmektedir. Lesser tarafından yazılan bu metnin ilk bölümünde Türkiye ile Batı arasındaki son dönemde görülen uyuşmazlıklara dikkat çekilmektedir. Bu uyuşmazlıklar arasında Suriye Krizi ve bu kapsamda bölgedeki terör örgütlerine yönelik farklı bakış açıları, Türkiyenin S-400 savunma sistemleri alımı, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz gibi konular gösterilmektedir.

Öte yandan belirtilen bu uyuşmazlıkların yazar tarafından Türkiyenin politikalarından kaynaklandığına yönelik bir iddia ile anlatıldığı da dikkatlerden kaçmamaktadır. Nitekim yine bu bölümde Türkiye Cumhurbaşkanının kamuoyunda milliyetçiliği güçlendirmekte ve müttefiklere karşı güvensizliği artırmakta başarılı olduğundan bahsedilmekte ve sorunların

kaynağında bunların olduğu ima edilirken, Amerikan yönetiminin bu uyuşmazlıklardaki tutumuna dair herhangi bir ifadeye yer verilmemesi dikkati çekmektedir. Yine müttefik bir ülke olan Türkiyenin gerek Birleşmiş Milletler gerekse ABD tarafından terör örgütü olarak kabul edilen bir örgütle mücadelesine rağmen ABDnin bu terör örgütüne sunmuş olduğu destekten bahsedilmemesi de bir eksikliktir

ABDdeki Başkanlık Seçimleri ve Etkileri Üzerine

Kasım 2020de ABDde başkanlık seçimleri yapılacaktır. Bu husus tüm dünya gibi Türkiyeyi de yakından ilgilendirmektedir. Bu doğrultuda seçim sonuçlarının Türkiye-ABD ilişkileri bakımından kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmelidir.

ABD Başkanlık Seçimleri ve beraberindeki tartışmalar da Lesserin yazısının önemli konularındandır. Bu bağlamda da Demokrat aday Bidenın Türkiyenin güvenlik ve dış politika konularında ağırlıklı bir role sahip olacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte ekonomik yaptırımlara Bidenın daha az meyledebileceği tahmin edilmiştir. Mevcut başkan Trump ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasındaki iyi ilişkiler basına yansımıştır. Bununla beraber, Trump döneminde ilişkilerin hiç olmadığı kadar sınandığı da belirtilmelidir.

Bu sınamalara rağmen iki lider arasındaki iyi ilişkilerin sıkıntıların atlatılmasında önemli bir paya sahip olacağı unutulmamalıdır. Bu durumun Demokrat aday Bidenın seçilmesi halinde nasıl şekilleneceği hiç şüphesiz merak konusudur. Bidenın gerek Obama dönemindeki gerekse seçim yarışındaki Türkiye karşıtlarından yana tutum takınan açıklamaları değerlendirildiğinde bu soru işaretleri daha da belirginleşmektedir.

Belirsiz Stratejiler

Birçok konuya değinen ancak tek taraflı bir bakış açısıyla kaleme alınan yazıda öne çıkan hususlardan bir tanesi de Türkiyenin stratejik önemine ilişkin yapılan değerlendirmelerdir. Bu bağlamda Türkiyenin gerek Avrupa gerekse ABD için önemli bir ülke olduğu belirtilmekle beraber, zor bir müttefik olduğuna da değinilmektedir. Buna ek olarak Vaşingtonda Çinin yükselişi ve Indo-Pasifikte artan güvenlik sınamalarının Türkiyenin önemini azaltabileceği görüşlerinin olduğu da ifade edilmektedir.

Öncelikle Türkiye-ABD ilişkilerinin tarih boyunca inişli çıkışlı bir seyir izlediği gerçektir. 1923te imzalanan Lozan Antlaşmasının Amerikan Senatosu tarafından onaylanmaması, 1964 Johnson Mektubu, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrası uygulanan ambargo ve daha yakın zamanda gerçekleşen Rahip Brunson Krizi, Halk Bankası Davası, S-400 ve F-35 Krizleri, 1915 Olaylarına ilişkin ABD Temsilciler Meclisi ve Senatonun son zamanlardaki tutumu ikili ilişkilerdeki önemli sınamalardan birkaçı olarak dikkati çekmektedir. Bu krizlerin Vaşingtonda Türkiye yanlısı çok az insan kalmasına neden olduğu belirtilirken, bu duruma dayanak olarak gösterilen gerekçelerden biri olarak Türkiyenin S-400 savunma sistemlerini Rusyadan satın alması belirtilmiştir.

Tüm bu sınamalara rağmen Türkiye-ABD ilişkilerinin yıllardır müttefiklik ve stratejik

ortaklık temelinde şekillendiği de unutulmamalıdır. Özellikle 1952 yılında Türkiyenin NATOya üye olarak Batı Bloğunda yer almaya karar vermesiyle birlikte iki ülke arasındaki işbirliği de çeşitli alanlarda ve farklı coğrafyalarda gelişme kaydetmiş ve kaydetmeye de devam etmektedir. Dolayısıyla günümüzde yaşanan sınamaların köklü işbirliğinin önüne geçtiği imasına yönelik yazarın ifadelerine katılmak mümkün değildir.

Bu noktada bir diğer önemli husus ise Vaşingtonda duyulan Çinin yükselişi dolayısıyla Türkiyenin öneminin azalabileceğine dair yorumlardır. Türkiye, Çinin başlatmış olduğu Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında önemli bir ülkedir. Jeo-politik konumu itibariyle de bu girişimin temel hedeflerinden olan Asyadan Avrupaya kesintisiz ulaşımın sağlanması açısından kilit bir öneme sahiptir. Buna ek olarak bu girişim kapsamında gerçekleştirilen projeler de Türkiyenin bölgesel ve küresel önemini artırmaktadır. Bu projelere bir örnek Bakü-Tiflis-Kars Demiryolunun işletmeye açılmasıdır. Bu örnekler enerji, ulaşım ve altyapı alanlarında daha da artırılabilir. Dolayısıyla Vaşingtondaki Çin yükselirken Türkiyenin bölgesel önemini yitirdiğine ilişkin görüşler gerçeklerle bağdaşmamakta olup, aksine ABDnin müttefiki olarak bölgede Batı dünyasının çıkarlarının korunması bağlamında ülkemizin öneminin daha da arttığı belirtilebilir.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer konu ABDdeki çevrelerin ikili ilişkilere dair görüşleridir. Bir süredir ABDde de uzun zamandır var olan, kimlikleri çok iyi bilinen, harekete geçmek için istismara müsait ortam ve fırsat kollayan Türkiye aleyhtarı çevrelerin kamuoyundaki etkileri artmaktadır. Bu da doğal olarak Türkiyeye karşı tutumun ve politikaların siyasette daha fazla yer almasına neden olmakta ve kamuoyunda ülkemize karşı bakışı olumsuz etkilemektedir. Yazarın bu doğrultudaki ifadeleri tutarlı görünmektedir. Bu durumun belki de en açık örneğini Türkiyenin özellikle hava savunmasına ilişkin attığı adımlar ve Suriye ile Iraktaki terör örgütlerine yönelik sınır ötesi operasyonları için yürütülen karalama kampanyaları ve tepkiler teşkil etmektedir. Vaşingtonda özellikle yönetim ve kongre çevrelerinde faaliyet gösteren Ermeni, Yunan-Rum ve Kürt lobileri gibi single issue ve special interest gruplarının varlığı bilinmektedir. Nitekim bu gruplardan Ermeni lobisi uzun yıllar boyunca Amerikan Senatosu tarafından reddedilmiş olan asılsız Ermeni iddialarına ilişkin tasarının hem Temsilciler Meclisi hem de Senato tarafından büyük bir çoğunlukla kabul edilmesinde amil olmuştur.

Her ne kadar söz konusu Ermeni iddialarına ilişkin tasarıların hukuki hiçbir bağlayıcılığı bulunmasa da Amerikan kamuoyundaki Türkiyeye yönelik genel algının ne denli değiştiğine ilişkin bu adımların dikkate alınması gerekmektedir. ABDdeki Türkiye aleyhtarlığının artmasının ülkemizdeki Amerikan aleyhtarlığını tetiklediği de bir başka gerçektir.

Akdenizdeki Sıkıntılar

Yazarın Akdenizdeki gelişmelere ilişkin açıklamaları da dikkat çekicidir. Bu bağlamda özellikle Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınamalara yer verilmektedir. Bu noktada dikkati çeken husus yazar tarafından Yunanistanın PKKya destek vermesinin bir iddia olarak yansıtılmasıdır. PKKlılara Yunan vatandaşlığının dahi verildiği bir ortamda

Yunanistanın PKKya destek vermesinin sadece bir iddia olarak ifade edilmesi hazindir. Türkiyenin Kıbrıstaki Türk toplumunu ve Doğu Akdenizdeki haklı menfaatlerini korumak için gerçekleştirdiği 1974 Kıbrıs Barış Harekatının hemen ertesinden itibaren Yunan-Kıbrıs Rum ikilisinin Türkiyeye karşı her alanda, PKK konusu dahil, hasmane politikalar yürüttüğü bugün herkes tarafından kabul edilen bir hakikattir.

Bu kapsamda şunu da belirtmek gerekir: Yazarın bahsettiği üzere Türkiyede gelişmekte olan bir milliyetçilik olduğu açıktır. Fakat bunun, Batının Türkiye aleyhtarlığına yönelik bir kendini savunma refleksinden de kaynaklandığı göz ardı edilemez bir gerçektir. PKKya yönelik müttefiklik hukukuyla bağdaşmayacak adımlar ve bunun aleni bir şekilde dile getirilmesi, Ermeni kartının her zor durumda kalındığında ülkemize bir tepki olarak kullanılmaya çalışılması ve başta Doğu Akdeniz olmak üzere bölgede Türkiyeye karşı bir cephe oluşturmaya yönelik adımlar, Türkiyede milliyetçi bir iklimin oluşmasının nedenleri arasındadır. Bunlara ek olarak Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Ermenistanın öncülüğünde ülkemizi belirli bir bölgeye hapsetmeye yönelik bir ittifakın oluşturulmaya da çalışıldığı gözden uzak tutulmamalıdır. Bu bağlamda da ülkemizin uluslararası hukuktan kaynaklı meşru hak ve çıkarlarını korumaya yönelik daha kararlı bir dış politika izlemesi doğal olmaktadır.

Yine söz konusu yazı da eleştirilen bir diğer husus da Aya Sofyaya ilişkin karardır. Bu noktada yazar, Aya Sofyanın müzeden camiye çevrilmesi durumunda Türkiyenin hem Amerikan Kongresi hem de diğer mecralarda eleştirileceğine işaret etmektedir. Burada belirtilmesi gereken husus Aya Sofya nasıl 1934 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile müze haline getirilmiş ise yine yürütme organı tarafından şimdi cami olarak ibadete açılmıştır. Bu husus laiklik ilkesine ilişkin uygulamalarımızı on yıllardır din özgürlüğü kavramı çerçevesinde eleştiren ve değerler birliğinin dini değerleri de kapsadığını vurgulayan ABnin, Türkiyeyi dışlamasına karşı gösterilen bir reaksiyon olarak değerlendirilebilir.

Birer Çıpa Olarak Müttefiklik ve Sivil Toplum

Yazıda Türkiyenin uluslararası aktörlerle ilişkilerine yönelik açıklamalar da dikkat çekicidir. Bu kapsamda AB ülkelerinin Türkiye ve ABD ilişkilerine yönelik değişen tutumlarına vurgu yapılmıştır. Yazıda ifade edildiği üzere geçmişte AB, Türkiyeyi dışlayıcı bir tavır içerisindeyken günümüzde özellikle Türkiye-ABD ilişkileri bağlamında gerilen ilişkilerde tarafları dengeleyici bir pozisyon almaya çalıştığı gözlenmektedir.

Son dönemde ABnin Türkiye-ABD ilişkilerindeki gerilimlerin atlatılması noktasında geçmişe nazaran daha dengeleyici bir politika benimsemeye çalıştığı söylenebilir. Ancak her ne kadar AB, doğrudan Türkiye ile olan ilişkilerinde hassas dengeler gözetmeye çalışsa da Türkiye-AB ilişkilerinin özünde üyelik sürecinin tıkanması ve ABnin kendi ilkelerine ve uluslararası hukuka aykırı bir şekilde GKRYnin ABye üyeliğe kabulü ve bu suretle Kıbrıs sorununun çıkmaza sokulması gibi önemli anlaşmazlıklar mevcuttur.

Türkiye-ABD arasındaki son dönemdeki zorlu ilişkilere rağmen NATO bağlamında ilişkilerin olumlu seyredebileceği yazarın belirttiği hususlardan biridir. Bu bakımdan da NATOnun kurulmuş olan en önemli savunma ittifakı olmasının yanında üye ülkeler arasındaki

müttefiklik ve ortaklık ilişkilerini teşvik eden ve geliştiren bir yapı olmasının büyük bir önemi bulunmaktadır. Dolayısıyla yazarın da belirttiği üzere NATO, ilişkilerin geliştirilmesi için uygun bir araç olarak daha fazla kullanılabilir.

Bu noktada Türkiyenin üye olduğu 1952den bu yana NATOnun en sadık müttefiklerinden ve NATO bütçesine ve operasyonlarına en çok katkı yapan ülkelerden biri olması ilişkilerin geliştirilmesi bakımından kolaylaştırıcı faktörlerdendir. Buna rağmen yine de NATOnun ve sunmuş olduğu güvenlik garantilerinin üye ülkeler için hakkaniyetli bir şekilde işletilmesinin önemli olduğu belirtilmelidir. Zira NATOnun en önemli güvencesi olan Vaşington Antlaşmasının 5.maddesinin bu zamana kadar sadece bir kere işletilmesi, ülkemizin yüzleşmekte olduğu terör tehdidi düşünüldüğünde ittifaka olan güveni sarsan bir husus olarak değerlendirilebilir. İttifaka bu denli önem veren ve katkı sağlayan bir üyenin karşılaşmakta olduğu tehditlere karşı Vaşington Antlaşmasının 5.maddesinin işletilmesine ilişkin kuşkular ifade edilmesi, ittifakın kararlılığına ve samimiyetine ilişkin soru işaretlerini de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla ittifakın üye ülkelerin güvenliği ve işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin öneminin yadsınamayacağı açık olmakla beraber, bu önemin güçlendirilmesi ittifak içerisindeki dengelerin hassasiyetle gözetilmesine bağlıdır.

Yazıda Türkiye-ABD ve daha geniş kapsamda Türkiye ile Batı ilişkilerinin yeniden geliştirilmesinde NATOnun yanı sıra sivil toplumun da önemli bir çıpa olduğu belirtilmektedir. İkili ilişkilerin geliştirilmesinde ve şu ana kadar karşılaşılan sınamaların atlatılmasında sivil toplumun her zaman öncü bir rolü olmuştur. Dolayısıyla sivil toplumun bu alandaki etkinliğinin artması hem Türkiyeye hem de Batı dünyasına olumlu yansıyacak, tarafların birbirlerini anlaması için önemli bir köprü vazifesi görecektir.

Bu doğrultuda AVİM olarak ülkemizin müttefikleri ile olan ilişkilerinin geliştirilmesine ve farklı coğrafyalarla olan bağlarımızın sağlamlaştırılmasına önem atfetmekteyiz. Çalışmalarımız kuruluşumuzdan bu yana bu amaçlar çerçevesinde sürdürülmektedir. Bu noktada Türkiyenin Batı ile olan ilişkilerinin güçlendirilmesinde önemli bir düşünce kuruluşu olarak AVİMin de katkı sağlamaya her zaman hazır olduğu belirtilmelidir.

[1] Ian Lesser, U.S.-Turkish Relations in a Time of Shocks, *The German Marshall Fund of the United States*, July 2020, https://www.gmfus.org/sites/default/files/U.S.-Turkish%20Relations%20in%20a%20Time%20of%20Shocks.pdf

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "BATILI MÜTTEFİKLERİNİN TÜRKİYE'YE BAKIŞI NESNEL VE DENGELİ MİDİR?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 31. Temmuz 16. Erişim Kasım 01, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/BATILI-MUTTEFIKLERININ-TURKIYE-YE-BAKISI-NESNEL-VE-DENGELI-MIDIR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır